

SERİ
SERIES
SERIE
SÉRIE

A

CİLT
VOLUME
BAND
TOME

47

SAYI
NUMBER
HEFT
FASCICULE

2

1997

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
D E R G İ S İ

REVIEW OF THE FACULTY OF FORESTRY,
UNIVERSITY OF ISTANBUL
ZEITSCHRIFT DER FORSTLICHEN FAKULTÄT
DER UNIVERSITÄT ISTANBUL
REVUE DE LA FACULTÉ FORESTIÈRE
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA ORMANININ REKREASYONEL POTANSİYELİNİN SAPTANMASI¹⁾

Ar. Gör. Tülay AYAŞLIGİL²⁾

Kısa Özet

Kent yakını doğala yakın açık peyzaj mekanları mümkün olduğunca korunmalı ve kent çevre düzeni planlarına dahil edilerek, diğer açık mekanlarla birlikte bir yeşil alan sistemi oluşturulmalıdır. Orman peyzajının korunması, bakımı ve onarımı rekreasyon odak merkezlerinin iyi bir şekilde planlanmasına bağlıdır. Belgrad Ormanı'nın bir uzatısı olan İ.Ü. Orman Fakültesi Eğitim ve Araştırma Ormanı, kent yeşil alan sistemi içinde rekreasyon bölgesi olarak ele alınmıştır. Alanın rekreasyon potansiyelinin saptanmasına temel oluşturacak olan bulgular elde edilerek peyzaj çerçeve planı hazırlanmıştır. Peyzaj planlama ilkeleri beş grupta toplanmıştır. Bunlar; arazi kullanım ilkeleri, doğal kaynak kullanım ilkeleri, ulaşım ve yapılaşma ilkeleri ile gelişime uygun rekreasyonel yararlanma odakları ve koruma ilkeleridir.

1. GİRİŞ

Kent insanının bugünkü doğadan uzak yaşam şekli, gerçek bir rekreasyon sistemiyle dengelenmeyi gerektirmektedir. (BUCHWALD 1965). Schulz (1978)'a göre açık peyzaj alanları özellikle de büyük şehirlerin kenarlarındaki tarım ve ormancılık amaçlı kullanılan kırsal alanlar, rekreasyon fonksiyonunu da üzerine almalıdır. Rekreasyon yalnızca yoğun yerleşim yerlerindeki kişilerin belirgin bir yaşam gereksinimi olmayıp, aynı zamanda doğal mekana gereksinim duyan eylemdir. Bundan dolayı rekreasyon eylemi yalnızca yerleşim yerleri içindeki açık mekanlarla sınırlı kalmaz, doğal mekanlara da gereksinim vardır.

1) İ.Ü.Orman Fakültesi Fen bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Programında Prof.Dr.İsmet Vildan Alptekin (M.S.Ü) yürütücülüğünde Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

2) İ.Ü. Orman Fakültesi, Peyzaj Planlama ve Tasarım Anabilim Dalı.

1.1 Rekreasyonun Genel Tanımı

Geçen son on yılda gelecekle ilgili pek çok tartışmada beklenen boş zaman toplumundan söz edilmekte, şehir ve bölge planması çerçevesinde ileriye dönük olarak yeterli derecede rekreasyon alan ve tesislerinin hazırlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

1.1.1 Boş Zaman Kavramı

Planlama için boş zaman kavramı içe dönüktür, bu yüzden dar anlamda somut bir boş zaman kavramına gerek duyulur. Boş zaman kavramı aşağıdaki gibi farklı şekillerde anlaşılabilir:

1. Mesleklerle ilgili çalışmalardan geriye kalan zaman,
2. İşten ve beden için gerekli olan faaliyetlerden geriye kalan zaman,
3. Her türlü üretime, bedensel ve ruhsal yenilenmeye dönük faaliyetlerden geriye kalan zaman.

Üretime dönük faaliyetler, mesleki çalışmalar, ev işleri, mesleki ve öğretim kurumlarına devam etme, fahri olarak yapılabilecek çalışmalar, iş karakteri gösteren çalışmalar ile hobi çalışmaları gibi faaliyetlerdir. Bedensel ve ruhsal yenileme dönük faaliyetler ise uyku uyuma, yemek yeme, vücut bakımı v.b. eylemlerdir (SCHULZ 1978).

1.1.2 Rekreasyonun Tanımı, Özellikleri ve Sınıflandırılması

Genel düşünceye göre rekreasyon, insanın tek yönlü yüklenimler sonucu harcanmış olan ruhsal ve bedensel güçlerinin tekrar kazanılmasıdır. Rekreasyon, iş ile dinlenme arasındaki sağlık için gerekli olan dengenin oluşmasıyla gerçekleşir ve bu çevrenin değişmesi, uyarıcı etkiler ya da diğer şekillerde yapılan boş zaman eylemleri ile gerçekleştirilebilir. Ancak rekreasyon düzenli aralıklarla yapılırsa insan performans yeteneğini koruyabilir. Rekreasyonun özellikleri şunlardır:

1. Rekreasyon, bu yöndeki uğraşlardan oluşan bir yaşamdır.
2. Rekreasyon uğraşların, rekreasyoncular tarafından üstlenilmesi gerekir.
3. Rekreasyon uğraşlar ile kişi kendi kendini ödüllendirmektedir ve yapısında zevk ögesi mevcuttur.
4. Rekreasyonel uğraşlar, rekreasyoncuların kişisel ve serbest seçimlerine bağlıdır.
5. Rekreasyonel uğraşlar ancak zorunlu zamanlar dışında ortaya çıkar (PEHLİVANOĞLU 1987)

Boş zaman ve rekreasyon kavramları planlamada sık sık eşanlamli olarak kullanılmaktadır. Rekreasyon boş zamanın yalnızca bir unsurunu oluşturmaktadır. HITTMAIRE (1965)'e göre bir kaç haftalık bir tatil ile de rekreasyon yapmak mümkündür. Rekreasyon İngilizce'de "recreation" uygun kavram olarak ele alınmaktadır, zira bu kavram yalnızca dinlenmeye hizmet etmeyen boş zaman eylemlerini de kapsamaktadır. Rekreasyon soyut olarak dinlendirici boş zaman eğilimleri ile ilgili her türlü düzenlemeleri içine almaktadır. Bunlar somut rekreasyon değerlerinden bağımsız olarak düşünülmüştür. Dinlenme kavramına karşılık olarak literatürde "relaxation" bulunabilir, gevşeme, rahatlama anlamına gelmektedir (SCHULZ 1978).

HITTMAIRE (1965)'e göre rekreasyon çeşitleri:

REKREASYON TÜRÜ Type of Recreation	GÜNLÜK REKREASYON Daily Recreation	HAFTALIK REKREASYON Weekly Recreation	TATİL REKREASYONU Vacancy Recreation
Ortalama en uzun süre	4 saat	1-1.5 gün	3 hafta
Yenilenme şekli	Yorgunluk giderme	Rahatlama	Dinlenme
Rekreasyon formu	Gezintiye çıkmak Bahçede çalışmak Okumak TV seyretmek Çalışmak El işi yapmak	Yüzmek Yürüyüşler yapmak Tanıdıkları ziyaret etmek Yazlık eve gitmek	Kamp yapmak Gezi yapmak Tatil merkezlerine gitmek Tatile çıkmak
Mesafe durumu	15 dakika süren yaklaşık 1 km uzaklıkta	1 saat süren yaklaşık 50 km uzaklıkta	Günlük yolculuk 500 km veya daha fazla uzaklıkta
Rekreasyon tesisleri	Konut ya da konut yakını yeşil alanlar Kent parkları	Kent yakını rekreasyon alanları, Doğa parkları Boş zaman merkezleri	Yurtiçi ve yurt dışı tatil bölgeleri

1.1.3 Orman Rekreasyonu

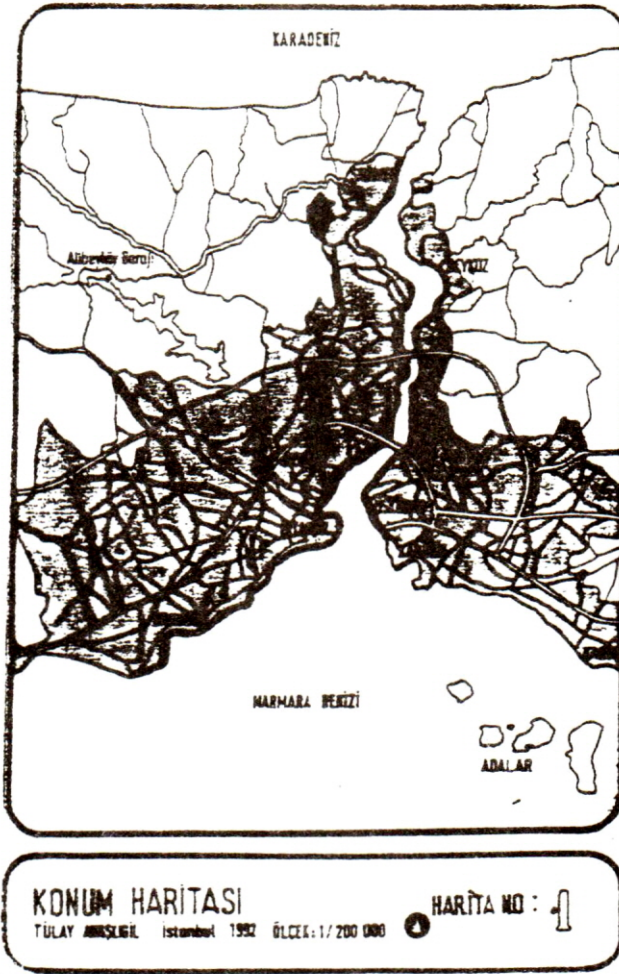
Kentlerin yakın çevrelerindeki yerleşim yerlerinin büyüyüp gelişmesi sonucunda, kent yakını orman alanları yapılaşma sonucu yok edilmektedir. Ancak bu kent yakını orman alanları şehircilik açısından kenti bölümlere ayırma işlevini yerine getirebilecek önemli peyzaj parçalarıdır. bundan dolayı kent yakını orman alanları Almanya'da gerek Federal Orman Yasası'nda, gerek eyaletlerin Orman Yasaları'nda "Kent Ormanı" olarak ayrılabilmesi için bu ormanın rekreasyon fonksiyonunun ağır basması gerektiği belirtilmektedir (RICHTER 1981). Bu nedenlerden dolayı kent yakını orman alanlarında orman rekreasyonuna yönelik fonksiyonların da oluşturulması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1 Araştırma Alanının Seçimi ve Yeri

Araştırma alanı ülkenin ön önemli yerleşim odağı olan İstanbul Metropolitan Alanı'nın kuzeyindeki Belgrad Ormanı'nın üzerinde olması ve alanın rekreasyon potansiyelinin saptanması ve irdelenmesi üzerine herhangi bir çalışmanın daha önce yapılmamış olması, bu araştırma için alanının seçim nedenini oluşturmuştur.

Alan Avrupa Kıtasının en doğu ucunda Asya'ya uzatan Trakya-Çatalca Yarımadası üzerindeki İstanbul şehrinin bitişiğindedir (Harita: 1, Planı:1). Mevcut amenajman planına göre ve araştırma alanının tanımlanmış olan sınırları içinde büyüklüğünün gelişimi şöyledir: 796.6406 hektarlık Bilezikçi Çiftliği arazisinin 529 ada 1 Parsel no.lu 354.0797 hektarlık bölümü İ.Ü. Rektörlüğü'nce 11.01.1980 tarihinde İ.Ü. Orman Fakültesi'nin Eğitim ve Araştırma Ormanı olarak kamulaştırılmıştır. 17.01.1991 tarihinde ise bu 354.0797 hektarlık alan İ.Ü. Rektörlüğü'nce Bilkent Üniversitesi'ne satılmıştır. Ancak İstanbul Üniversitesi tarafından ikinci bir kamulaştırma sonucunda kalan 442.5609 hektarlık alanın 37. 1835 hektarlık kısmı YILTAŞ A.Ş.'ne bırakılarak 538 ada, 59 parsel no.lu 393.7351 hektarlık alan İ.Ü. Orman Fakültesi Eğitim ve Araştırma Ormanı olarak ayrılmıştır.

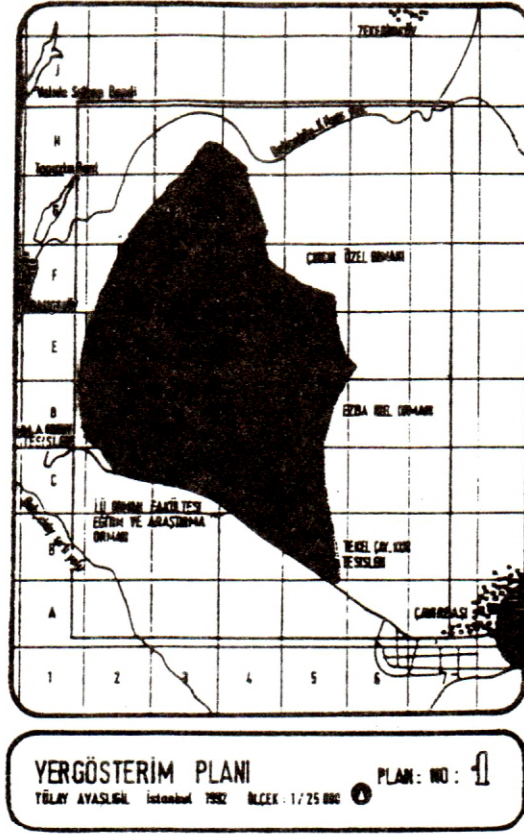

Harita 1: Araştırma alanının İstanbul Metropolen'indeki konumu

Map 1: The location of study area

2.2 Araştırma Alanında Değerlendirilen Materyaller

Araştırmada kullanılan çeşitli materyaller içinde geniş literatür çalışmalarına dayanan ayrıntılı çizelge, grafik, harita, şema v.b. dökümanların önemli bir ağırlığı bulunmaktadır. İ.Ü. Orman Bölge Müdürlüğü, Bahçeköy Orman İşletme Şefliği, Bahçeköy Meteoroloji İstasyonu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Boğaziçi İmar Müdürlüğü gibi çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarından alınan belge, istatistikî bilgi, meteorolojik değerler, yakın çevre ile ilgili araştırma, inceleme, gezi notları, bilirkişi gözlemleri, periyodik ziyaretçi verileri, alanda çekilen resimler ve benzeri dökümanlar materyalin belgesel dökümünü oluşturmuştur.

Plan 1: Araştırma alanının yakın çevre ilişkisi

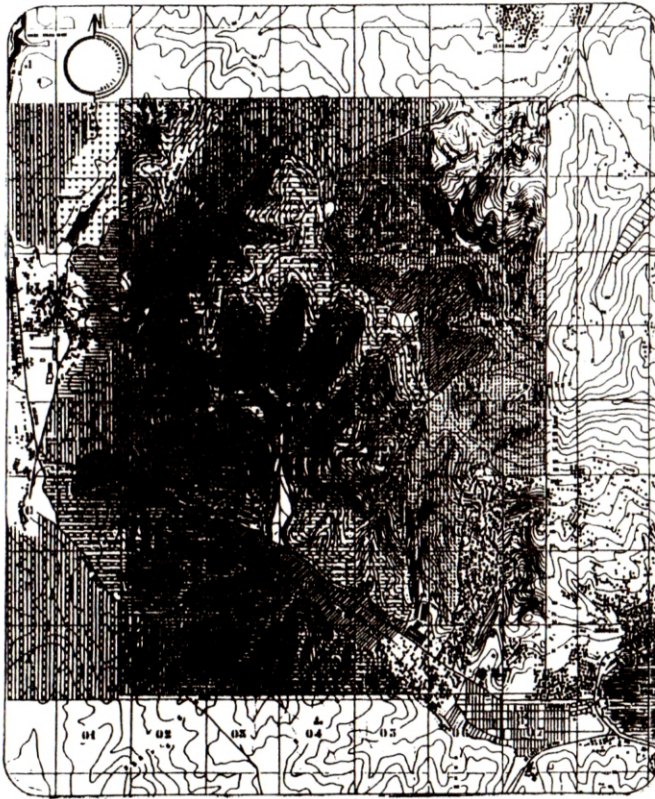
Figure 1: The relations of the study area with its surroundings

2.3. Planlama Elemanları

Genel bilgilerin sağlanması için peyzaj değerlendirme yöntemlerine ilişkin kaynak taraması yapılarak derlenen veriler uygun şekilde sınıflandırılmış ve dosyalanmıştır.

Ormanın doğal, kültürel ve rekreasyonel koşullarının belirlenmesi amacıyla yapılan alan etüdlerinde özellikle orman alanlarının mevcut arazi kullanımı, meşcere tipleri, peyzaj karakteristikleri, özel peyzaj tipleri, floristik özellikleri, yaban hayatı, su potansiyeli, ulaşım sistemi, mevcut rekreasyonel yapılaşmaya dönük tesis, donatı ve alt yapılarla ilgil veriler toplanmıştır (Harita 2).

Alanın ziyaretçi girişlerine açık olmaması nedeniyle ziyaretçi istatistikleri için yakın çevre piknik alanlarında yapılan ziyaretçi araştırma sonuçlarından yararlanılmıştır.

Harita 2: Araştırma alanına ait doğal ve kültürel veriler
Map 2 : The natural and cultural characteristics of study area

1987 yılına ait 1/ 5000 ölçekli Ortho-photo haritadan beş metrede bir geçen eşyükselti eğrili topografik harita elde edilmiştir. Bu topografik harita daha sonra altlık olarak kullanılmak üzere çoğaltılarak üzerinde yapılan sınıflandırmalarla, eğim ve baki analizleri yapılarak eğim ve baki grupları ile bunların alandaki dağılım durum ve yüzde oranları belirlenmiştir. 1/ 5000 ölçekli topografik harita esas alınarak yapılaşma ve vejetasyon ilişkisi incelenmiş, yakın çevre yerleşimlerinden alanda odun temini amacıyla yapılan açmalar saptanmıştır.

Alanın floristik özellikleri ve vejetasyonunu belirlenmesi amacıyla arazide yapılan çalışmalar sonucu vejetasyon formasyonları belirlenmiş ve 1/ 5000 ölçekli Bitki Örtüsü Haritası oluşturulmuştur.

3. ARAŞTIRMA ALANININ PEYZAJ POTANSİYELİ BAKIMINDAN ETÜDÜ

3.1 Alan Verileri

Araştırma alanına ait doğal ve kültürel veriler ve konumu hakkında bilgiler elde edilmiştir.

3.1.1 Konum ve Büyüklük

Bilezikci Çiftliği Eğitim ve Araştırma Ormanı Greenwich'e göre 28° 00'00" - 29° 09' 00" doğu boylamları ve 40° 21' 17"-41° 25' 49" kuzye enlemleri arasında bulunmaktadır. Amenajman planına göre araştırma alanı 528 ada, 59 parsel no'lu 393.7351 hektarlık alanı kapsamaktadır.

3.2 Doğal Veriler

Alanın doğal verileri; iklim durumu, jeolojik yapı, topografik yapı, su potansiyeli, bitki örtüsü, yaban hayatı olmak üzere 6 grupta toplanarak incelenmiştir.

3.2.1 İklim Durumu

Hakim rüzgarlar Aralık ve Ocak aylarında NW (Kuzeybatı-Karayel), diğer tüm aylarda NE (Kuzeydoğa-Poyraz) yönlerinden esmektedir. Yağışlar sonbahar ve özellikle kış mevsimlerinde büyük yoğunluk taşımaktadır. Köppen iklim sistemine göre kışı soğuk, yazı az sıcak olan "nemli ılıman", Thorntwaite sistemine göre "nemli mesotermal, yazın yağış az", De Martonne sistemine göre "nemli" bir iklim özelliği bulunmaktadır. (TCOB 1983).

3.2.2 Jeolojik Yapı

Devon formasyonu yamaçlarda ve bazı tepelerde, Neojen formasyonu ise Devon üzerinde ve çeşitli kalınlıktaki tabakalar halinde derin toprakları oluşturmaktadır (TCOB 1983).

3.2.3 Topografik Yapı

Alandaki beş önemli yükseltiden en yüksek nokta kuzeyde Büyükdüğün tepesi (236.19 m.), en alçak nokta güneyde Fındıksuyu (20.00 m.)dir.

Mevcut topoğrafik yapıyı tanımlamada yardımcı olabilecek eğim ve bakı analizi sonuçlarına göre aşağıdaki veriler ortaya çıkmıştır. İlgili eğim ve bakı analizlerini gösteren haritalar 3 ve 4 no'lu paftalardır.

Araştırma alanı için yapılan eğim analizlerine göre eğim grupları ve alandaki oranları:

<u>Eğim (%)</u>	<u>Eğim Grupları</u>	<u>Alandaki oranı (%)</u>
0-5	Düz ve düze yakın alanlar	3.6
5-10	Az eğimli alanlar	19.0
10-20	Ortak eğimli alanlar	30.0
20-30	Dik eğimli alanlar	29.4
30-40'dan büyük	Çok dik eğimli alanlar	18.0

Araştırma alanı için yapılan bakı analizlerine göre bakı grupları ve alandaki oranları:

<u>Bakı</u>	<u>Alandaki oranı (%)</u>	<u>Bakı</u>	<u>Alandaki oranı (%)</u>
Doğu	7.12	Batı	20.22
Güneydoğu	25.19	Kuzeybatı	12.80
Güney	11.68	Kuzey	2.27
Güneybatı	13.6	Kuzeydoğu	7.12

3.2.4 Su Potansiyeli

Su potansiyeli olarak alanın batı sınırı oluşturan Balaban Dere ve orman içindeki havuzlu dere ve bunların dışında, dar fakat olmayan yataklar halindeki ince dere kolları oluşturmaktadır (Harita 2). Ayrıca bunlardan başka Sivri Tepe ve Fındıksuyu deresi bulunmaktadır. Yazın suları azalan bu iki dere dışında diğer dereler her mevsimde yeteri kadar suya sahiptir. Çiftlik binaların kuzeyinde bir havuz ve Çiftlik binalarına çıkan yolun sağında sun'i olarak yapılmış toplam 2 adet gölet vardır. Araştırma alanı içindeki Fındıksuyu, Kocaçeşme ve Hafız Çeşmesi çevrenin değerli içmesuyu kaynaklarındandır.

3.2.5 Bitki Örtüsü

Araştırma alanı, MAYER ve AKSOY (1986)'ya göre, Kuzey Trakya Meşe-Gürgen Ormanı'nın bir parçasını oluşturmaktadır. Eğimin az olduğu platolarda *Quercus petraea* ssp. *iberica* (Sapsız Meşe) ormanı hakimdir. Eğimin fazla olduğu yamaçlarda ise *Quercus cerris* (Saçlı Meşe) yaygındır. *Quercus petraea* ssp. *iberica* dışında Meşe-Gürgen Ormanı'nın en önemli türleri *Quercus frainetto*, *Crataegus monogyna*, *Erica arborea*, *Hedera helix*, *Asperula involucrata*, *Hypericum calycinum*, *Dactylis glomerata*'dır (YALTIRIK 1966). Fizyonomik ve ekolojik nemli orman formasyonunun alanda hakim elemanı olan *Quercus petraea* ssp. *iberica* (Sapsız Meşe), *Quercus cerris* var. *austriaca* (Saçlı Meşe), *Quercus frainetto* (Macar meşesi), *Quercus robur* (Saçlı Meşe) olmak üzere alanını büyük bir kısmını gerek karışık, gerek saf meşcere olarak kaplayan meşeler büyük önem taşımaktadır.

Meşeler, *Castanea sativa* (Kestane), *Carpinus betulus* (Gürgen), *Tilia tomentosa* (Ihlamur), *Corylus avellana* (Fındık) ile karışık olarak alanın kuzey sınırında lokal olarak bulunmaktadır. Alt florayı *Cistus salviifolius* (Laden) ve *Pteridium aquilinum* (Eğrelti) oluşturmaktadır. Meşeler, Kestane, Gürgen, Ihlamur, Kayın (*Fagus orientalis*) ve Akasya (*Robinia pseudoacacia*) ile karışık olarak araştırma alanında doğu-batı yönünde bir kuşak şeklinde yamaçlarda görülmektedir. Bu kesimde yamaçlar üzerindeki alt florayı oluşturan bitlikler şunlardır: *Mespilus germanica*, *Rosa* spp, *Crataegus monogya*, *Ligustrum vulgare*, *Phillyrea latifolia*, *Arbutus unedo*, *Cistus salviifolius*, *Pyranantho cocinea*, *Spartium junceum*, *Osyris alba*, *Stachys thirkei*, *Galium verium*, *Rubia peregrina*, *Origanum vulgare*, *Hypericum calycinum*, *Stelleria holostea*, *Briza maxima*, *Odontites rubra*, *Crocus pulchellus*, *Pteridium aquilinum*, *Potentilla micranta*, *Brachypodium pinnatum*, *Dactylis glomerata*, *Dorycium latifolium*, *Dorycnium herbaceum*, *Anthemis chia*, *Doronicum caucasicum*, *Carlina vulgaris* (YÖNELİ 1986).

Çiftlik binalarının yakın çerçevesindeki açık alanlarda ve diğer alanlardaki çayırıklarda en fazla şu türlere rastlanmaktadır: *Bellis perennis*, *Ranunculus costantinopolitanus*, *Ranunculus ficaria*, *Lamium galeobdolon*, *Salvia forskahlei*, *Viola odorata*, *Primula acualis var. rose*, *Veronica chamaedreys*, *Hypericum calycinum*.

Araştırma alanın güneydoğusunda alt yamaçlarda ve vadi tabanında Meşe türleri ile Gürgen'in birlikte oluşturduğu ormanlar hakimdir. Bu tür ormanların çalı tabakasında *Arbutus unedo* (Kocayemiş) yaygındır (YALTIRIK 1966). Çiftlik binalarının güneyinde kalan yamaçlarda, vadi tabanı Bahçeköy-Çayırbaşı yoluna kadar, Meşe, Gürgen ve Kestane ile birlikte görülmektedir. Çalı tabakasının ise *Arbutus unedo* (Kocayemiş) ve *Cistus salviifolius* (Laden) oluşturmaktadır. Bahçeköy-Çayırbaşı yolundan ayrılarak Çiftlik yapılarına giden yolun yüksek gerilim hattıyla kesiştiği kesimdeki göletlerin doğusunda Fındıklıklar ve bunların bitişiğinde de saf meşe baltalığı bulunmaktadır. Ayrıca alanda soliter olarak ve nadiren küçük gruplar halinde bazı bitki formasyonları bulunur. Dere boylarında Gürgenler ile birlikte *Alnus glutinosa* (Kızılağaç), Çiftlik yapılarının yakın çevresinde ve güneyinde dere boylarında *Fraxinus angustifolia* ssp. *oxycarpa* (Dişbudak), Çiftlik yapılarının yakın çevresinde soliter olarak ve grup olarak *Aesculus hippocastanum* (Atkestanesi), *Cedrus atlantica* (Atlas Sediri), yol boylarında *Pinus brutia* (Kızılçam), *Platanus orientalis* (Doğu Çınarı) bulunur (Harita 5). Araştırma alanının % 82'sini kaplayan Meşe-Gürgen ormanını oluşturan bitki formasyonlarının alandaki dağılımı ve oranları aşağıdaki gibidir:

Vejetasyon Tipi Vegetation Type	(%)	Vejetasyon Tipi Vegetation Type	(%)
Meşe	4.2	Meşe+Gürgen+Kestane	
Gürgen	1.8	Ihlamur+Laden+Eğrelti	5.0
Kestane	0.9	Meşe+Kestane+Fındık	3.0
Ihlamur	0.9	Meşe+Gürgen+Kayın	3.0
Meşe+Ihlamur	9.0	Meşe+Gürgen+Kestane+Kocayemiş	2.0
Meşe+Gürgen	1.0	Gürgen+Kestane+Akasya	1.8
Kestane+Kocayemiş	2.0	Meşe+Gürgen+Kocayemiş+ Laden	14.0
		Meşe+Kestane+Gürgen	24.0

3.2.6 Yaban Hayatı

Ormanın yaban hayatı bakımından zengin bir çeşitliliğe sahip olan varlığını 14 memeli, 16 kuş, 12 sürüngen ve çok fazla kelebek türü oluşturmaktadır.

3.3 Kültürel Veriler

Araştırma alanının kültürel verilerini; tarihsel yapı, ulaşım sistemi, arazi kullanımı çevrede yeralan sanayi tesisleri üretim ve istihdam şekli yerleşim durumu olmak üzere yedi grubta toplanmıştır.

3.3.2 Ulaşım Sistemi

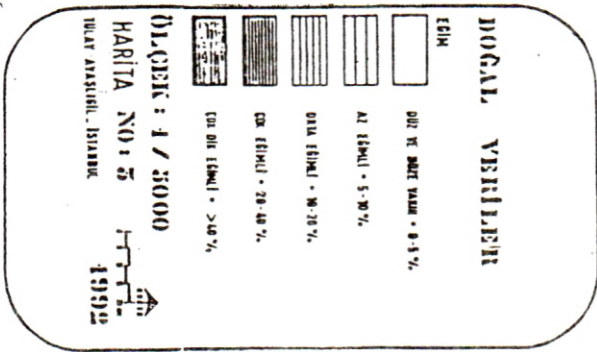
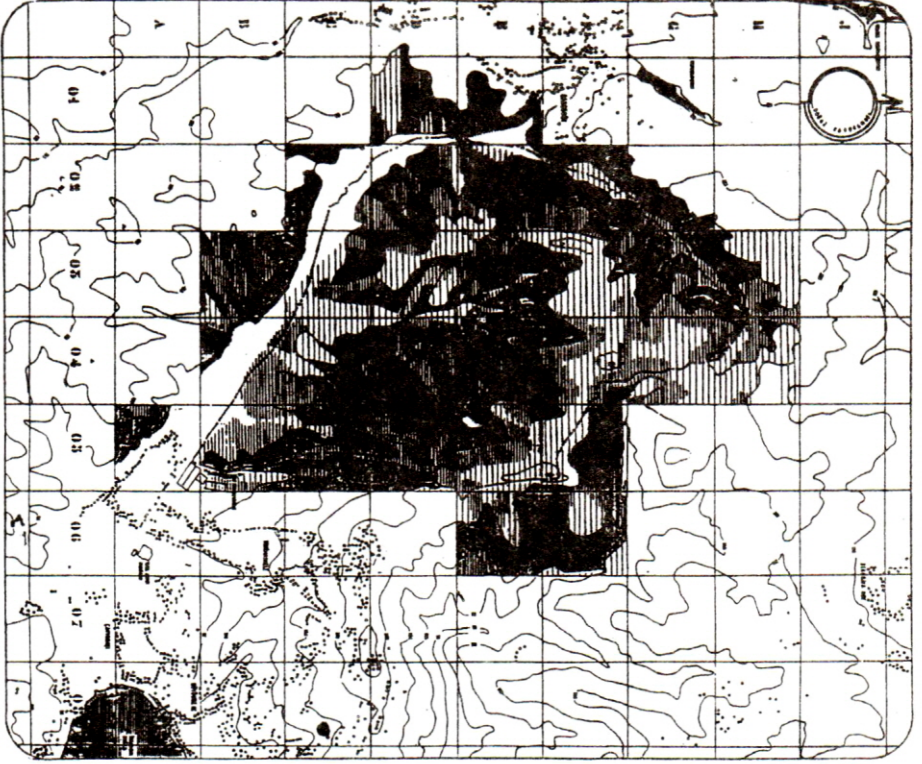
Kentsel ölçekte alan ulaşımı sağlayan bağlantı Taksim-Sarıyer-Kilyos hattıdır. Ulaşım sistemini oluşturan üç yol tipinden ilki orman ve köy yolu karakterinde, sert yüzeyli, asfalt 'A Tipi'; ikincisi orman yolu, üst yapı stabilize, 'B Tipi'; üçüncüsünde orman yolu karakterinde üst yapısız, toprak yüzeyli 'C Tipi' yollarından oluşmaktadır (PEHLİVANOĞLU 1987).

3.3.3 Arazi Kullanımı

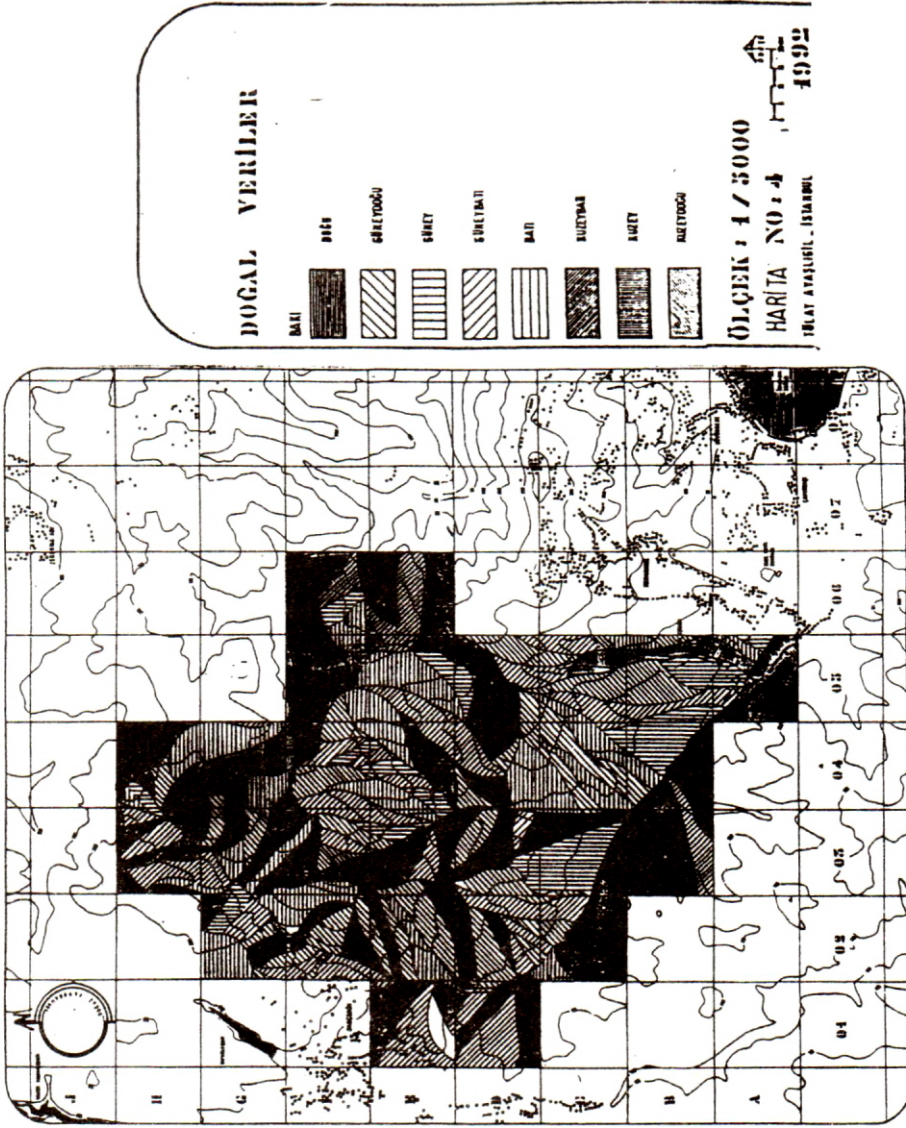
Araştırma alanı, Araştırma ve Eğitim Ormanı amaçlı çok yönlü yararlanmaya dönük olarak odun üretimi, hidroloji, tarım, rekreasyon arazi kullanım modellerini kapsamaktadır (TCOB 1983). Alanın % 82'lik bölümü odun üretimi amaçlı baltalıklar oluşturmaktadır. Alandaki iki gölet hidrolik amaçlı kullanımla : 1'lik; güneybatıda tütün tarlası olarak kullanılmış ve daha sonra terk edilmiş olan tarım alanı :1'lik alan kaplamaktadır. Alanda %1 oranında Kocameşe ve Fındıksuyu kaynakları ve yakın çevresindeki açıklıklar rekreasyon amaçlı kullanılmaktadır. Çiftlik binaları, ahırlar ve girişteki kontrol kulübesi alandaki mevcut yapılaşmadır.

3.3.4 Çevrede Yeralan Sanayi Tesisleri

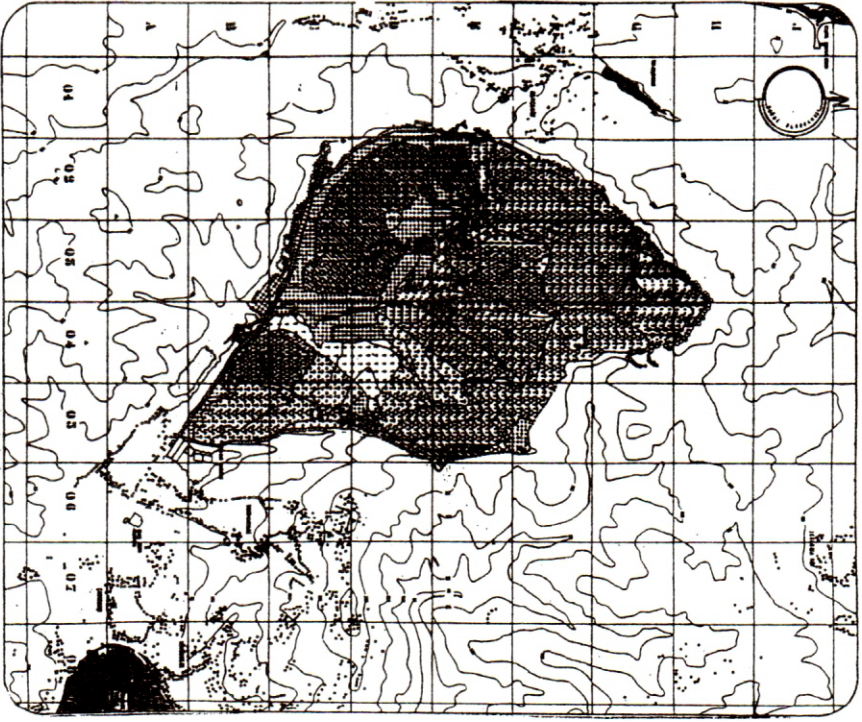
Alandaki herhangi bir sanayi tesisi yoktur ancak alanın bitişiğinde, güneybatı sınırında Tekel ve Çaykur Tesisleri ve Kibrit Fabrikası bulunmaktadır.

Harita 3: Araştırma alanının eğim durumu
Map 3: Slope analysis plan

Harita 4: Araştırma alanının bakı durumu
Map 4: Exposition analysis plan

DOĞAL VEHİLER

01.01.01	01.01.02	01.01.03	01.01.04	01.01.05	01.01.06	01.01.07	01.01.08	01.01.09	01.01.10	01.01.11	01.01.12	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20
01.01.01	01.01.02	01.01.03	01.01.04	01.01.05	01.01.06	01.01.07	01.01.08	01.01.09	01.01.10	01.01.11	01.01.12	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20
01.01.01	01.01.02	01.01.03	01.01.04	01.01.05	01.01.06	01.01.07	01.01.08	01.01.09	01.01.10	01.01.11	01.01.12	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20

01.01.01	01.01.02	01.01.03	01.01.04	01.01.05	01.01.06	01.01.07	01.01.08	01.01.09	01.01.10	01.01.11	01.01.12	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20
01.01.01	01.01.02	01.01.03	01.01.04	01.01.05	01.01.06	01.01.07	01.01.08	01.01.09	01.01.10	01.01.11	01.01.12	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20
01.01.01	01.01.02	01.01.03	01.01.04	01.01.05	01.01.06	01.01.07	01.01.08	01.01.09	01.01.10	01.01.11	01.01.12	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20

Harita 5: Araştırma alanının bitki örtüsü
Map 5: The vegetation of study area

3.3.5 Üretim ve İstihdam Şekli

Çiftlik arazisindeki taş ocağı ciddi bir ekonomik yarar sağlamaktan uzak, çiftlik binalarının yapımında gerekli olan taşların elde edilmesi için kullanıldığı düşünülmektedir. Taş ocağının maden bakımından kapasitesi şimdiye kadar incelenmemiştir.

Alanın araştırma ormanı olarak kullanımına geçmesinden önce özel mülkiyette bulunan çiftliğin hayvan varlığını 120 koyun, 70 kuzu ile 3 adet inek oluşturmuştur. Alanın mülkiyeti İstanbul Üniversitesi'ne geçince bu kullanım şekli terk edilmiştir. Halen araştırma alanında aktif üretim baltalık ormanından elde edilen odun üretimi amaçlı kullanım şeklidir.

3.3.6 Yerleşim Durumu

Alanın sınırları içerisinde yerleşim alanı yoktur, ancak batısında Belgrad Ormanı içine Bahçeköy ile doğusunda Kocataş yakın çevresinde Yenimahalle yerleşim alanları bulunmaktadır.

3.3.7 Nüfus Durumu

Alan içindeki nüfusu çiftlik binalarında çalışan ve sayıları değişen bir kaç işçi ile giriş kontroldeki İ.Ü. Orman Fakültesi tarafından görevli bekçilerden oluşmaktadır.

4. ARAŞTIRMA ALANINA AİT PEYZAJ PLANLAMA İLKELERİ

Araştırma alanı peyzaj planlama ilkeri dört grupta toplanmıştır. Bunlar; arazi kullanım ilkeleri, doğal kaynak kullanım ilkeleri, koruma ilkeleri, ulaşım ve yapılaşma ilkeleri, gelişime uygun rekreasyon yararlanma odaklarıdır (Harita :6).

4.1 Arazi Kullanım İlkeleri

Araştırma alanındaki arazi kullanım şekillerinin saptanması, arazi kullanım şekillerinin alandaki dağılımından ve birlikte kullanılmalardan oluşan veya oluşabilecek kullanım çatışmalarının optimal bir şekli çözümü ve düzenlenmesi gerekmektedir.

* Çok yönlü yararlanma amaçlı arazi kullanımında oluşturulmak istenen işlevler birbirleriyle her zaman uyumlu olmayabilir. Çatışmaların ve olumsuz etkileşimlerin çözümlenmesi özellikle planlamanın amacına uygun bir arazi kullanım modelinin oluşturulmasına bağlıdır.

* Alanın mevcut arazi kullanım şekilleri araştırma, odun üretimi, hidroloji, tarım ve rekreasyon gerek nitelik gerekse yaygınlık bakımından belirgin bir etkinlik taşımaktan uzaktır. Alanda temel işlev olarak odun üretimi hakimdir. Rekreasyonel yararlanmanın en yüksek düzeye çıkarılması amaçlanarak rekreasyonel yararlanma odakları belirlenerek yeni yararlanma odakları kullanıma açılmalıdır. Alanda mevcut su kenarları, tarihi çiftlik binaları, av konusu, havuzlar, açık alanlar sahip oldukları rekreasyonel potansiyeline bağlı olarak kullanıma açılması uygun olacaktır. Alanda araştırma amaçlı kullanım alanının mevcut dağılımı korunarak, kullanıma açılacak yeni rekreasyonel kullanımlarda herhangi bir çatışmaya neden olmadan çözümü gerekmektedir. Odun üretimi işlevinin güncel etkinliği asgari düzeye indirilmeli, gerekli yerlerde ise bu kullanım şekli terk edilmelidir.

* Hidrolojik amaçlı kullanımlar, gölet, havuz, içme suyu gibi kaynak değerler korunmalı, alanda planlamayla uygun görülecek kullanım şekliyle rekreasyon amaçlı kullanıma açılmalıdır.

* Çiftlik bina ve korusunun güneybatısında kalan ve alanın çeşitli yerlerindeki ormaniçi açık alanlar rekreasyon amaçlı kullanımla değerlendirilebilir. Ayrıca fidanlık veya süs bitkileri üretim serası gibi bitkisel üretim ve araştırmaya yönelik tarımsal alanlarının uygun yerlerde devamı sağlanabilir. Bu tip kullanım ile aynı zamanda eğitim amaçlı kullanım birbirini tamamlamaktadır.

4.2 Doğal Kaynak Kullanımına İlişkin İlkeler

Planlama açısından belirleyici olan, yönlendirilmesi gereken su varlıkları ve vejetasyon olmak üzere başlıca iki ana doğal kaynak söz konusudur.

4.2.1 Su Varlıklarının Kullanımı

Ormanın su varlıklarını dereler, göletler, havuzlar ve yeraltı suları oluşturmaktadır. Ayrıca kaynak (çeşme ve pınar) suları mevcuttur. Su kaynaklarının değerlendirilmesiyle rekreasyonel yapılaşmaların ortaya çıkaracağı karakteristik kullanımları belirlemek gerekir.

Araştırma alanında bulunan mevcut su varlıklarından optimum yarar sağlamak amacıyla bunların rekreasyonel kullanıma açılması sağlanmalıdır. Su yüzeyleri rekreasyon bölgelerini görsel ve ekolojik açıdan zenginleştirmektedir. Yapılmış olan pek çok araştırma ve anketlerin sonuçlarından anlaşıldığı üzere ormanın peyzaj yüzeyleri içinde çekici özelliği ile su yüzeyleri tercihinin birinci sırada yer aldığı görülmüştür. Bu amaçla aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır:

* Çiftlik binası avlularındaki mevcut havuzların daha önceki kullanım fonksiyonlarının yeniden kazandırılması ve geliştirilmesi, bozulan özgün yapılarının restorasyonu gerekmektedir.

* Bahçeköy-Çayırbaşı hattından çıkan, çifliğe giden yol üzerinde bulunan Hafız Çeşmesi ve yakın çevresindeki göletler rekreasyonel amaçlı kullanıma açılmalıdır.

* Orman ve dere güzergahlarının görsel özellikleri geliştirilmeli ve rekreasyonel açıdan yeterince değerlendirme sağlanmalıdır. Rekreasyona açılacak durumdaki görsel peyzaj özellikleri bakımından önemli karaktere sahip ya da sahip olabilecek mekanlar belirlenmeli ve kullanıma açılmalıdır.

* Değerli, çeşme ve kaynak sularından ziyaretçilerin daha fazla yararlanmalarını sağlayacak düzenlemelere yer verilmelidir. Fındıksuyu, Kocameşe, Hafız Çeşmesi ve Kılınçpınarı Çeşmesi ile kaynak ve içme suları hijyenik koşullarda korunmalı, rekreasyon alanlarına ulaştırılmalıdır.

4.2.2 Bitki Örtüsünün Kullanımı

Ormanın doğal bitki örtüsü ve zengin floristik kompozisyonunun korunarak kullanımına ilişkin koşulların belirlenmesi amacıyla yönelik ilkeler çıkarılmıştır.

* Alan İstanbul ve çevresinde doğal karakteristiklerini yitirmeksizin elde kalabilen ve özellikle

çok zengin floristik yapısıyla tipik bir “doğal miras” olarak gelecek kuşaklara aktarılması gereken, çok “önemli” ve “özel” bir orman parçası durumundadır. Bundan dolayı ormanın mevcut doğal bitki örtüsü ve floristik kompozisyonu titizlikle korunmalı ve bu yapının bozulduğu kesimlerde, onarım ve rehabilitasyon çalışmaları yapılmalıdır.

* Planlamayla yapılması düşünülen her türlü ağaçlandırma çalışmasında ormanın doğal bitki örtüsüne uygun yapraklı formasyonda türler kullanılmalıdır. Çünkü ormanda yapraklı orman formasyonu hakimdir ve baltalıklar dahil alanını % 82'sini yapraklı meşçereler oluşturmaktadır. Ayrıca yapraklı orman formasyonunun iğne yapraklı türlere göre algısal yönden belirgin olan üstünlüğü, yangın güvenliği, rekreasyonel kullanımlardan doğacak etkilenimlere ve çevre kirliliğine karşı olan dirençleri bilinmektedir (PELİVANOĞLU 1987).

* Uygulanmakta olan “yaş sınıfları” yönteminden vazgeçilerek, ormanın özel durumuna uygun koruma ve bakım ağırlıklı yeni bir yöntem benimsenmelidir. Özellikle “çok yüksek” ve “yüksek” doğal rekreasyon potansiyeline sahip alanlarda yer alan rekreasyonel yönden çok değerli olan yaşlı meşçerelerin “koruma” ve “bakım” esasına dayalı, ormanın “özel” niteliğini gözetim özgün bir modeli kapsamalıdır. Baltalık yaşı üzerinde bir olgunluğa erişen mevcut baltalıkların koruya dönüştürülmesi gereklidir.

4.3. Ulaşım İlkeleri

Alanda çok yönlü kullanım ile yararlanma amacına ulaşabilmek için gerekli olan tüm bağlantıların sağlanması ve alan içi sirkülasyon ağının çözülmesi gereklidir. (Harita 6).

* Mevcut ulaşım ağının yapılacak planlama ile fonksiyonelliği sağlanmalıdır. Rekreasyonel fonksiyonelliği ağırlıklı olan alanlarda ise ulaşım ağı bağlantılarının yeterli sayıda otopark yerleriyle birlikte, rekreasyon odak noktalarının yakınında çözülmesi gereklidir. Yüksekliği pek fazla olmayan toprak seddelerde veya ahşap bariyerlerle sınırlandırılmış en fazla 50 otuluk park yerleri masraflı işaretlemeler gerektirmeden, gölge yapan mevcut ağaçların bulunduğu orman içi açık alanlarda çözümlenmelidir.

* Alana girişlerde, bütün park yerlerinde ve yürüyüş yollarının başlangıç noktalarında yön bulmada yardımcı olacak informasyon levhaları bulunmalıdır. Bölgenin bir krokisi ve yol ağı değişik işaretlerle kullanıcıya yol güzergahında, yürüyüş zamanlarıyla birlikte gösterilmesi gerekir. Yürüyüş ve gezinti yolları hemen tanınabilecek ve algılanabilecek bir biçimde orman kenarında ve orman sınırı yakınlarında manzara seyir noktaları ile birlikte oluşturulmalıdır. Yürüyüş yolları çepeçevre manzara noktalarını dolaşmalıdır.

* Rekreasyon bölgeleri kendine özgülüğüne, kullanım süresi ve sıklığına, yerleşim yeri ve odak noktalarına olan konumuna bağlı olarak ulaşımına açılmalıdır.

* Araştırma alanı kent yakını büyük rekreasyon bölgesindeki bir doğal alan olarak yürüyüş yollarını barındırmalıdır.

* Yürüyüş yollarıyla arzulanan dinlenme yürüyüş esnasında doğayla başbaşa uzun üren bir

kalış mümkün olacaktır. Böylece gezinti ve yürüyüş yolları açık peyzajda sessiz ve doğala yakın bir rekreasyona olanak verir (BUCHWALD/ENGELHARDT 1973).

* Yürüyüş yolları bir noktadan çıkıp tekrar aynı noktaya dönen ringler şekline olmalıdır. Ringlerin döneceği bu noktalar bir park yeri ya da bir açıklık olabilir. Yürüyüş yolları, belirgin dinlenme ve hedef noktalarında dinlenme bankları ve oturma yerleri ile donatılmalıdır. Ring yol ağlarının çıkış noktaları ve uzunlukları gerek yollara konulacak bilgilendirme levhalarında gerekse ziyaretçi el broşürlerinde belirtilmelidir.

* Çöp kutuları, yön bulma levhaları, trafik işaretleri, ocak ve ızgara yeri, oturma bankı, gerekli diğer donatılar planlama kapsamında çözümlenmelidir.

* Bisiklet yolları, yaya yolları ile birlikte kombine edilmeli çok sık kullanılmalar halinde ayrı ayrı ve 2 m. genişliğinde olmalıdır.

* Atlı gezinti yolları yaya yollarından ayrı oluşturulmalıdır ve genişlikleri 2 m. olmalıdır. Ağaçların 3.5 m. yüksekliğine kadar dalsız olması, alt geçitlerin yüksekliğine kadar dalsız olması, alt geçitlerin yüksekliklerinin 3.5 m. olması sağlanacaktır. Atlı gezinti yollarının zemini yani yol örtüsü doğal toprak olmalıdır (LEYSER 1975).

* Ziyaretçi trafiğine ilişkin giriş ve çıkış noktaları ile, dahili trafiği yönlendirecek ana arterler yeniden düzenlenmelidir.

4.4. Yapılaşma İlkeleri

Alana ait gelişimi yönlendirici peyzaj gelişim planı doğrultusunda yapılaşmalara yer verilmeli ve doğal alanların kullanıma açılmasında uyulması gerekli uluslararası standartlar ve benzeri çalışmalar ışığı altında uygulamalara gidilmelidir.

* Dinlenme ve bekleme yerlerinde rüzgardan ve yağmurdan korumayı sağlayacak barınaklar oluşturulmalı ve uygun dağılımı sağlanmalıdır. Barınaklar, konaklama yerleri yakınlarında ocak yerleri, gerekli donatılar düşünülmelidir. Yerleştirilecek barınaklar basit ama stabil ve çekici özelliği olan bir ahşap yapı tarzı ile çevreye çok iyi bir şekilde uyum göstermelidir.

* Düzenlemeler esnasında dikkat edilecek bir husus da kapalı mekanların amacına uygun olarak kullanılabilmesidir. Bu yüzden en azından bir tarafı açık olan formlar tercih edilmelidir. Yeterli sayıda oturma yeri ve ayakta durma yeri olmalıdır.

* Oyun çayırıları yamaçlardaki eğitimin az olduğu bölümlerde, yönü ise güneye ve batıya dönük olmalıdır. Akarsu ve göletlerin kıyılarındaki çayırar, oluşturulacak bu oyun çayırıları için uygun yerlerdir.

* Büyük ve özellikle çok fazla ziyaret edilecek olan kamp ve oyun çayırıklarında tuvaletlerin bulunması gerekir. Yerleştirilecek bu tuvaletler çoğunlukla bir barınak kulübesinde yer almalıdır.

* İnsanın çok eskilere dayanan açık havada ateş yakma gereksinimi cevap verebilecek ve

kolayca kontrol adilebilen, temizlenebilen ocaklar için park ve dinlenme yerlerinin yakınında ocak yerleri tesis edilmelidir. Ocak yakınında oluşturulabilecek kum havuzu hem oyun yeri hem de yangın söndürmede kullanılacak şekilde döşünmelidir. Çevredeki odunsu bitkiler temizlenmeli ve çöp bidonları yerleştirilmelidir.

* Açık peyzajda oyun yerlerinde kullanılacak materyal doğal olarak ahşap olmalı, fakat işlenmelidir ve uygun bir emprenye ya da ilaçlama ile uzun süre dayanıklılığı sağlanmalıdır.

* Park yerlerindeki oturma grupları yola yakın ve açık bir şekilde görülebilecek konumda, kullanıcıların arabalarıyla geçerken görebileceği mesafede bulunmalıdır.

* Tesis yerlerinin yakınında ya da rekreasyon odak noktası olarak fazla ziyaret edilen mesire yerlerinde eğitici patikalar, ilginç ve ilgilendirici doğa ve orman eğitim patikaları kullanım açısından uygun olacaktır. Doğal şartlar arazinin şekli, jeolojisi, bitki dünyası, ağaç türleri iyi düzenlenmiş bilgilendirme levhalarıyla herkesle anlaşılabilir şekilde düzenlenmelidir.

* Yaban hayatı gözletleme yerleri ve bilgilendirici, yaban hayatına duyarlılığı artırıcı mekanlar yaratılmalıdır.

* Orman spor patikaları boş zaman spor tesislerindedir. Çeşitli antreman ve orman koşu parkurları ile sportif çalışmalara olanak veren patika ve ring yolları rekreasyonunu bütününde yermelidir. Vita-parkur tesisleri ile bu orman spor patikaları tamamlanmış mükemmel bir spor tesisini oluşturacaktır (SCHULZ 1978).

4.5 Gelişim Uygun Rekreasyon Yararlanma Odakları

Farklı rekreasyon potansiyeli olan peyzaj alanlarından, uygun biçimde yararlanmanın sağlanması için bir peyzaj gelişim planının ve amenajman planının hazırlanması gereklidir. Peyzaj planları belirtilen alanlara ait detaylı bir şekilde peyzaj bakım ve onarım önlemleri hakkında bilgileri içermelidir. Bir Rekreasyon alanının gelişimi için gerekli olan bakım ve onarım önlemleri, bu rekreasyon alanına ulaşılması, tesis edilmesinden çok daha önemlidir. Araştırma alanına ait peyzaj planlama ilkeleri çerçevesinde, alanda gelişime uygun üç yararlanma odağı kullanıma açılmalıdır. Bunlar Bilezikçi Çiftliği Rekreasyon Alanı, Kamping Alanı, Piknik Alanı olarak tesisleri uygun rekreasyon odaklarıdır (Harita: 6). Bu tesislerin kullanım şekli ve kapsamı aşağıda açıklanmıştır.

4.5.1 Bilezikçi Çiftliği Rekreasyon Alanı

Alanın tarihi nitelikteki yapılarının oluşturan Çiftlik binalarından ve yakın çevresindeki av korusundan daha önceki kullanımlarıyla paralel olarak Bilezikçi Çiftliği Rekreasyon Alanı'ndan 1. Yararlanma Odağı kapsamında yararlanılması uygun olacaktır (Harita 6).

Alanın eski yararlanma şekline uygun olarak mevcut Çiftlik binalarının restorasyonu gerekmektedir. Kullanıcıların dinlenme, yeme içme ve kapalı mekanda toplanma gibi gereksinimleri mevcut binaların revizyonu ile karşılanabilir.

İstanbul Üniversitesi Fakülteleri bünyesinde sınırlı bir kullanıma açık olacak "Atlı Spor Tesisleri" standartlarına uygun altyapı oluşturulmalıdır. Açık peyzajda atlı gezinti yapmak amacıyla gelen rekreasyonistler için kullanılan yollar çok kısa zamanda yayalar için yürünmez yollara dönüşebilir. Bundan dolayı atlı gezinti yollarının yaya ve yürüyüş yollarından farklı olan çözümlenmeleri gerekmektedir.

Özel atlı gezinti yollarının ve yürüyüş yollarının çeşitli yerlerinde işaretlerle ziyaretçilere belirtilmesi amaca uygun olacaktır. Özellikle atlı gezinti yollarının güvenlik açısından yaya ve yürüyüş yollarından canlı veya cansız materyallerle ayrılması, sınırlandırılması gerekmektedir. Yoğunluk ve yapımı bakımından atlı gezinti yolları ağı, gereksinimini karşılayan fakat gerektiğinde geliştirebilecek şekilde çözümlenmelidir. Uygun olmayan toprak şartları örneğin fazla uzun mesafeli dik hatlar, taşlı yapışkan veya çamur topraklar ve çakıl yüzeylerden kaçınmak gerekir.

Mevcut açık alanlar spor tesisleri, orman spor patikaları, yürüyüş yolları olarak değerlendirilmelidir. Kolayca görülebilir eğri hatlarla oluşturulan orman spor patikaları, orman koşu parkuru ile bu parkurun yanlarında bulunan egzersiz istasyonlarını kapsayacaktır. Patikanın hattı araziye ve vücut hareketlerine uygun olarak dönüştürülecektir.

1. Yararlanam Odağı olan Bilezikçi Çiftliği Rekreasyon Alanı'nın sınırlı olarak kullanıma açılması, girişlerin kontrollü olmasına bağlı olduğundan, bu alanda giriş tesislerine gerek vardır.

Alanda mevcut su potansiyelinin ve havuzların süs havuzu, yüzme havuzu gereksinimini karşılayacak şekilde kullanımı uygun olacaktır. Ancak mevcut havuz ve göletlerin restorasyonu yapılmalıdır.

Doğa ve orman eğitim patikaları eğitici, ilginç ve bilgilendirici bir fonksiyona sahip olarak doğal şartlara uygun bir şekilde planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Atlar için zehirli olan bitkiler örneğin Solanaceae famillasına ait taksonlar ve ayrıca Digitalis, Taxus, Robinia çinsine ait bitkiler yol kenarlarında bulunmamalıdır, eğer bulunuyorsa uzaklaştırılmalıdır.

4.5.2 Kamping Alanı

Alana kuzeyden Zekeriya köy-Kilyos güzergahından ulaşan ve Kılıncınar sırtı yolu ile 1. Rekreasyon Yararlanma Odağı'na bağlanan bu ormanlık alan Kamping amaçlı kullanıma uygun nitelikleri taşımaktadır. Bu alan, Kamping Alanı olarak 2. Rekreasyon Yararlanma Odağı'nı oluşturmaktadır (Harita 6).

Karavar ve çadır kapına olanak veren güney ve batı bakarlı eğimi az, ulaşımı kolay bu ormanlık alan Kamping Alanı olarak düşünülmüştür.

Önemli rekreasyon tesisleri olan serbest oyun alanları için yamaçlardaki çayırıklar değerlendirilebilecektir.

Sınırlandırmalarla oluşturulmak istenen mekanlarda bitkilendirmeler ve meşcerelerin etekleri gevşek ve saydam olacak şekilde tesis edilmelidir.

Açık alanlarda spor tesisi, orman spor yürüyüş yolları oluşturulabilir.

Mevcut su potansiyellerinin, rekreasyon gereksinimlerinin karşılanacağı şekilde yararlanma amacına yönelik uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Alanda fotoğrafçılık, kuş türlerinin gözlenmesi ve doğanın incelenmesi, araştırması gibi amaçlara hizmet edecek gözetleme kulesi gereklidir.

Kamping alanlarında idare, bakım ve onarımla ilgili hizmetlerin karşılanabileceği kapalı mekanlar gereklidir.

2. Rekreasyon Yararlanma Odağı kullanım amaçlarına uygun olarak fonksiyonunu yerine getirebilmesi için girişlerin kontrollü olması gerekmektedir.

Doğa ve orman eğitim patikaları arazinin topoğrafyası, jeolojisi, bitki örtüsü, ağaç türleri ve meşcerelerin yaşları ile orman formlarının tanıtıldığı, çok iyi bir şekilde düzenlenmiş bilgilendirme levhaları ile doğa severlerin kullanıma sunulmalıdır.

* Yürüyüş yolları ve ringlerin bitki koleksiyon bahçeleri ile birlikte tesis edilmesi fonksiyonelliğini arttıracaktır.

* Sözen 1988'e göre kamping alanını oluşturan tesislerin fonksiyonları ve beklenen hizmetler aşağıdaki gibidir.

<u>TESİS</u> Facility	<u>FONKSİYON</u> Function	<u>BEKLENEN HİZMET</u> Service
ÇADIRLI KAMP YERİ	Çadır yeri, piknik yeri	Otopark yeri, çöp toplama yeri dinlenme yeri, sosyal aktiviteler
KARAVAN VB. ARAÇLAR İÇİN KAMP YERİ	Karavan vb. araç parkı, piknik yeri, dinlenme yeri ve sosyal aktiviteler	Çöp toplama yeri, su, elektrik, sıhhi tesisat vb. altyapı
DIŞ MEKAN OYUN ALANLARI	Çocuk, genç ve yetişkinler için oyun ve toplanma yerleri	Çöp toplama yeri, su, elektrik sıhhi tesisat vb. altyapı

4.5.3 Piknik Alanı

Belgrad Ormanı rekreasyon alanlarında yoğun bir kullanım şekli olan, ormanın piknik amaçlı kullanımının devamı olacaktır. Bahçeköy-Çayırbaşı güzargahından; alanın güneyindeki az eğimli ve güney bakarlı vadi tabanından, çiftlik binalarına çıkan yolun sağında kalan alan, piknik amaçlı kullanıma uygundur. Alana ulaşılabilirlik ringler ve kontrollü bir sirkülasyonla sağlanmalıdır. Alanın ana ulaşım güzergahına yakınlığı sebebiyle piknik alanı 3. Rekreasyon Yararlanma Odağı'nın bu alanda oluşturulması uygun olacaktır (Harita 6).

Çiftlik girişindeki açık alanlar peyzaj özelliği açısından çeşitliliğe sahiptir; açık düz alan, anıtsal nitelikte ağaçlar, tekrar ve aralıklı tekrar ve özelliklerini arazide çok iyi bir şekilde oluşturan boylu ağaçlar, yoğun kitle ağaçları ile sona eren açık düz alanların oluşturduğu mekanlar gibi peyzaj çeşitliliğinin vadi tabanında korunması ve ayrıca vadi yamaçlarında oluşturulacak bu piknik amaçlı kullanım alanlarından, yakın çevredeki yoğun yeşil alanların, açık peyzaj alanlarının kullanıcıların görsel olarak izlemesine olanak sağlamak amaçlanmıştır.

Piknik alanı yakın çevresindeki fındıklık rekreasyon amaçlı kullanıma açılabilir, sınırları geliştirilebilir.

Açık ve düz alanlarda spor tesisleri hizmete açılarak, piknik alanında spor amaçlı aktiviteler olanak sağlanacaktır.

* Piknik alanını oluşturan tesislerin fonksiyonları ve beklenen hizmetler aşağıdaki gibidir:

TESİS Facility	FONKSİYON Function	BEKLENEN HİZMET Expected Service
Piknik Yeri	Piknik Dinlenme Sosyal Aktiviteler	Otopark yeri, çöp toplama yeri Elektrik, su sıhhi tesisat vb. altyapı
Dış Mekan	Çocuk, genç ve yetişkinler için oyun ve dinlenme, toplanma yerleri	Çöp toplama, su, elektrik, sıhhi tesisat, vb. alt yapı
Spor Tesisleri	Spor, oyun, sosyal aktivite, rekreasyon, dinlenme, kültürel alanı	Çöp toplama, su, elektrik, sıhhi tesisat, vb. alt yapı

Ayrıca araştırma alanının bütününde fonksiyonel dağılımının yapılması gerekli tesis ve kullanımlar şunlardır:

1. Giriş tesisleri (danışma, denetleme amaçlı giriş-kontrol, gerekli iletişim, tanışma ve yönlendirme işaretleri),
2. Alanın yönetim ve genel servisler (temizlik birimleri, ilkyardım, emanet ve kayıp eşya bürosu, telefon kulübeleri),
3. Alan için ulaşım ve dolaşım hizmetleri (genel otoparklar, servis yolları, gezinti yolları, girişlerde gelişime uygun toplu taşıma durkları),
4. Manzara, seyir alanları (aracın durabilceği park yeri, büfeler, oturma yerleri).

4.6. Koruma İlkeleri

Araştırma alanına ait koruma ilkelerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

* Alanın en önemli kaynaklarından olan su varlıkları korunmalı ve sağlık koşullarına uygun olarak yararlanma sağlanmalıdır.

* Mevcut faunanın korunması geliştirilmesi amacıyla yaban hayatı konusunda uzmanların gözlem ve araştırmalarının teşvik edilmesi gereklidir.

* Alanın doğal bitki örtüsünü oluşturan zengin floristik kompozisyonu titizlikle korunmalı, doğal yapının bozulduğu kesimlerde onarım ve rehabilitasyon çalışmaları yapılmalıdır.

* Araştırma alanındaki odun üretimi amaçlı kullanıma son verilmelidir.

* Yapılan planlamalar ve bunların uygulamalarıyla araştırma alanının doğal değerleri olan flora, fauna ve su varlıklarından, kültürel değerleri oluşturan tarihi nitelikteki binalardan orijinalliği mümkün olduğunca en az zarar görecektir şekilde yararlanma sağlanmalıdır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

İlerleyen teknoloji ve modern yaşam şekli sonucu uzaklaştığımız doğal mekanlar, doğala yakın açık mekanlar ve açık peyzaj mekanları kent dokusunun dışında elden geldiğince korunmalı ve rekreasyon için kullanıma açılmalıdır. Kent kenarında ve dışındaki bu kırsal alanların rekreasyon potansiyeli ve genel planlama ilkelerinin saptanması amaçlarına yönelik araştırmalar gerekmektedir. Değerlenen bu gereksinimler doğrultusunda yapılan araştırma, İstanbul Metropolitan Alanı'nın en önemli orman parçalarından birini oluşturan Belgrad Ormanı'nın rekreasyon potansiyelini saptanmasına yöneliktir.

Araştırma amaçları çerçevesinde bu çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlardan ilki; araştırma ormanının doğal ve kültürel verilerinin belirlenmesi ve rekreasyon saptamalarına temel oluşturacak gerekli bulguların elde edilmesi çalışmalarını kapsamaktadır. İkinci aşamada ise elde edilen verilerle ve planlama ilkelerini genel değerlendirmesi sonucu oluşturulan alan kullanım kararları ve alan kullanım planını kapsamaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda araştırma alanının arazi kullanımı, doğal kaynak kullanımı, ulaşım sistemi, yapılaşma durumu, gelişime uygun yararlanma odakları, koruma ilkeleri saptanmıştır. Bu ilkeler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Planlamada çok yönlü kullanıma uygun olarak rekreasyon asli; hidroloji, araştırma, yaban hayatı ve tarım tali işlevler olarak benimsenmelidir. Alandaki mevcut ağaçlık alanlardan yapılacak ve yakacak amaçlı odun üretimi kullanım şekli terk edilmelidir.

- Ormanın doğal ve kaynaklarından olan su potansiyeli alanın planlama kararları doğrultusunda mümkün olduğunca rekreasyon amaçlı kullanıma açılmalıdır.

- Ormanın doğal bitki örtüsü ve çok zengin floristik kompozisyonu, titizlikle korunmalıdır.

- Ormanın yaban hayatı potansiyeli doğal dengenin bozulmaması amacıyla kontrol edilmelidir.

- Planlama ile yapılması düşünülen her türlü ağaçlandırma çalışmasında, ormanın bitki örtüsüne uygun yapraklı odunsu türler kullanılmaktadır.

- Mevcut Çiftlik binaları restore edilmek suretiyle, rekreasyonel kullanıma açılmalıdır. Bu alan sınırlı bir kapasitede kullanım ile peyzaj çerçeve planında belirtilen kullanım şekli olan av korusuna hizmet verecek şekilde tesis edilmelidir. İlave bir yapılaşmaya mümkün olduğunca gidilmemeli, zorunluluk gereği ek bina yapılması gereken hallerde yeni yapılacak olan her bir kitle mevcut yapılarla uyumlu olmalıdır.

- Rekreasyon yararlanma odaklarında denetimin sağlanması amacıyla, alana giriş ve çıkış noktalarına giriş-kontrol kulübeleri yapılmalıdır.

EVALUATION OF RECREATIONAL POTENTIAL OF THE RESEARCH FOREST OF FACULTY OF FORESTRY, UNIVERSITY OF ISTANBUL

Ar. Gör. Tülay AYAŞLIGİL

Abstract

Peri-urban woodlands as natural landscapes must be protected, and open space systems must be created by including these in the town development master plan together with other urban open spaces. The protection, care and restoration of landscape with woodlands depend on the planning of recreation centres. In this study the Research Forest of the Faculty of Forestry, University of İstanbul has evaluated as a recreation area within the urban open space system. Based on the investigations aim at the determination of recreation potential of the area a frame plan has been worked out. The planning principles can be given in five headings; such as land use, use of natural resources, transportation and settlement, recreation and conservation.

SUMMARY

Natural and semi-natural open spaces outside of the urban areas, forms which we moved far away, as a result of the technological progress and our modern life style, should be preserved, and opened to recreation, as far as possible. In order to put forward guidelines for the general planning, it is necessary to find out the recreational potential of those areas.

Due to the needs mentioned above the study presented here is carried out. It deals with the recreational potential of the Bilezikçi Çiftliği Forest, an extension of Belgrad Forest. These are the most important forests of the İstanbul Metropolitan Area.

The study consists of two stages. The first stage covers the activities to obtain the basic data needed for determination of recreational uses. Second stage consists of a general evaluation of the existing data, and of the planning principles as well as the decisions on the site program and site plan resulting from the general evaluation of land use, circulation, and structuring.

Finally the areas suitable for development for land use, natural resource use, circulation, structuring and recreational intensive use are determined and conservation principles established. The principles are summarized as follows:

* In the planing for multiple use the primary consideration should be recreation. It should be followed by hydrology, research, wildlife, and agriculture. The harvest of timber for consturction and for space heating must be terminated.

* Water, which is one of the natural resources of the forest must be utilized for recreation.

* The natural plant cover of the forest and its very rich floristic composition should be conserved carefully.

* With an eye to not disturb the natural balance of the forest the wildlife should be controlled.

* In the reforesrations deciduous tree species should be preferred to conform with plant cover of the forest.

* The existing buildings in the Çiftlik area could be could be opened for recreatinol use after restoration. A small area should be specified for game. Additions to the existing structures must be avodied as far as possible. Each new building must match the existing ones.

* To provide control at the intensive use areas a control system should be established at the gates.

KAYNAKLAR

BODENHEIMER, F.S., 1944: Türkiye'nin Amfibi ve Sürüngenleri Bilgisine Giriş. Rev.Fac.Sci., Univ. İstanbul. BIX (I): 1-93.

BUCHWLAD,K., 1965: Die Zukunft des Menschen in der Industriegesellschaft.-Braunschweig.

HITTMARE,A.M., 1965: Freiziet, Erholung und Leistung. Ärztliche Praxis 17 (1965)H.21, S. 1143-1144.

KORKMAZ, E., 1978: Kentlinin Sağlığı ve İhtiyaçları Açısından Büyük İstanbul'un Yeşil Alan Sorunları Ulusal Sempozyumu. Bildiri Özet Nu.7,İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını s.7.

KOHL,W.,1973: Standortgefüge und Flaechenbedarf von Freizeitanlagen.

Schriftenreihe des Institutes für Städtebau und Landesplanung der Universität Karlsruhe, Heft 3.

KUMERLOEVE-H., 1962: Anadolu ve Trakya Bölgesi Kuşları. Rev.Fac.Sci., İstanbul, B XXXV (3-4):85-155.

LEYSER, T., 1975: Planungsaspekte beim Reitsport. In: Das Gartenamt H.5.

MAYER, H ve AKSOY, 1986: Wälder der Türkei. -Wien.

- MITSCHERLICH, G., 1979: *Vom Nutzen des Waldes. In: Jahrbuch für Waldfreunde. Wuppertal.*
- PEHLİVANOĞLU, T., 1987: *Belgrad Ormanının Rekreasyon Potansiyeli ve Planlama İlkelerinin Tespiti. Ankara: Yayınlanmamış Araştırma (Doktora Tezi).*
- RICHTER, G., 1981: *Stadtwaldungen. In: Handbuch Stadtgrün, München.*
- SCHULZ, H.J., 1978: *Naherholungsgebiete-Grundlagen der Planung und Entwicklung. -Berlin, Hamburg.*
- SÖZEN, N., 1988: *Kamping Planlama-Uygulama-İşletme. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları.s. 7-157.*
- TCOB, 1983. *İstanbul Orman Başmüdürlüğü İstanbul Orman İşletme Müdürlüğü Merkez Bölge Şefliği Bilezikçi Çiftliği Özel Ormanı Amenajman planı 1983-2002. İstanbul. OGM Amenajman Dairesi Başkanlığı.*
- YALTIRIK, F., 1966: *Belgrad Orman Vegetasyonunun Floristik Analizi Ana Meşçere Tiplerini Komisyonu Üzerinde Araştırmalar. s.1-174.*
- YÖNELİ, V., 1986: *Belgrad Ormanındaki Orman Toplularının Yapısı ve Silvikültürel Değerlendirilmesi. İstanbul Yayınlanmamış Araştırma (Doktora Tezi).*